

Predmet C-630/23**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

17. listopada 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Kúria (Mađarska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

26. rujna 2023.

Žalitelji u kasacijskom postupku:

ZH

KN

Druga stranka u kasacijskom postupku:

AxFina Hungary Zrt.

Predmet glavnog postupka

Određivanje opsega i primjene pravnih posljedica u slučaju kad je odredba potrošačkog ugovora izraženog u stranoj valuti, na temelju koje potrošač neograničeno preuzima rizik promjene tečaja, nepoštena, što dovodi do potpune nevaljanosti ugovora.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje članka 6. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima. Članak 267. UFEU-a.

Prethodna pitanja

1. Je li pravilno izraz „[ugovor] je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba” iz članka 6. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima (u

daljnjem tekstu: Direktiva 93/13) tumačiti na način da potrošački ugovor izražen u stranoj valuti može nastaviti važiti bez ugovorne odredbe koja je obuhvaćena glavnom činidbom ugovora i kojom se na potrošača neograničeno stavlja rizik promjene tečaja, s obzirom na to da je u pravu države članice obveznim zakonskim odredbama uređen mehanizam konverzije valute?

Je li u skladu s člankom 1. stavkom 2., člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 sudska praksa države članice (koja se temelji na tumačenju prava države članice s obzirom na Direktivu i kojom se poštuju načela tumačenja Suda Europske unije) u skladu s kojom se, uzimajući u obzir načelo stjecanja bez osnove,

- (a) nalaže povrat potrošaču (ili poravnanje računa u njegovu korist) iznosa koje je vjerovnik naplatio na temelju odredbe koja je proglašena nepoštenom, ali se navedeni nalog ne izdaje u okviru *restitutio in integrum*, jer se posebnom odredbom nacionalnog prava isključuje ta moguća pravna posljedica nevaljanosti, niti se pravila o stjecanju bez osnove primjenjuju samostalno, jer se nacionalnim pravom ne predviđa takva pravna posljedica u slučaju nevaljanosti ugovora, nego se potrošača oslobađa od osobito štetnih posljedica te se istodobno ponovno uspostavlja ugovorna ravnoteža između ugovornih strana primjenom glavne pravne posljedice koja se predviđa u pravu države članice u pogledu ništavosti, a to je proglašenje ugovora važećim, tako da se nepoštenim odredbama potrošaču ne nalaže nikakva obveza, ali su ostali elementi (koji nisu nepošteni) ugovora (uključujući ugovorne kamate i druge troškove) i dalje obvezujući za strane u istim uvjetima?
- (b) ako proglašenje ugovora važećim nije moguće, utvrđuju pravne posljedice nevaljanosti na način da se u svrhu poravnanja računa ugovor zadrži na snazi do donošenja presude, pri čemu se poravnanje računa između strana izvršava uz primjenu načela stjecanja bez osnove?

2. Može li se prilikom utvrđivanja pravnih posljedica ugovora koji je nevaljan zbog prethodno navedenog razloga izuzeti iz primjene zakonska odredba države članice koja je naknadno stupila na snagu i kojom je tada uvedena obvezna konverzija u mađarske forinte, s obzirom na to da se tom odredbom, kao rezultat utvrđivanja tečaja, određeni dio rizika promjene tečaja stavlja na potrošača, koji bi zbog nepoštene ugovorne odredbe trebao biti u potpunosti oslobođen od tog rizika?

3. Ako se, u skladu s pravom Unije, pravne posljedice nevaljanosti ne mogu utvrditi ni proglašenjem ugovora važećim ni njegovim zadržavanjem na snazi, koje pravne posljedice, s njihovom odgovarajućom osnovom u pravnoj teoriji, ipak treba utvrditi *contra legem*, neovisno o propisu države članice koji se odnosi na pravne posljedice i isključivo na temelju prava

Unije, uzimajući u obzir činjenicu da se Direktivom 93/13 ne uređuju pravne posljedice nevaljanosti?

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima: članak 1. stavak 2., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1.

Presuda Suda Europske unije (u daljnjem tekstu: Sud) od 3. listopada 2019., Dziubak (C- 260/18, EU:C:2019:819)

Presuda Suda od 31. ožujka 2022., Lombard Lizing (C- 472/20, EU:C:2022:242)

Presuda Suda od 27. travnja 2023., AxFina Hungary (C- 705/21, EU:C:2023:352)

Presuda Suda od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora) (C- 520/21, EU:C:2023:478)

Navedene odredbe nacionalnog prava

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Zakon br. IV iz 1959. o Građanskom zakoniku; u daljnjem tekstu: prijašnji Građanski zakonik): članak 209. stavci 1. i 4., članak 209/A stavak 2., članak 237. stavci 1. i 2., članak 361. stavak 1. i članak 363. stavak 1.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Zakon br. XXXVIII iz 2014. o uređenju posebnih pitanja povezanih s odlukom Kúrije (Vrhovni sud, Mađarska) o ujednačavanju prava o ugovorima o kreditu sklopljenima između financijskih institucija i potrošača) (Zakon DH1): članci 3. i 4.

A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Zakon br. XL iz 2014. o pravilima koja se primjenjuju na poravnanje računa iz Zakona br. XXXVIII iz 2014. o uređenju posebnih pitanja povezanih s odlukom Kúrije (Vrhovni sud) o ujednačavanju prava o ugovorima o kreditu sklopljenima između financijskih institucija i potrošača, i nekim drugim odredbama) (Zakon DH2): članci 3., 4. i 37.

Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (Zakon br. CXLV iz 2015. o uređenju pitanja povezanih s konverzijom u mađarske forinte tražbina koje proizlaze iz određenih potrošačkih ugovora o zajmu) (Zakon DH7): članci 3., 9., 12., 13. i 15.

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Trgovačko društvo AxFina Hungary Zrt. (u daljnjem tekstu: AxFina), u svojstvu davatelja leasinga, i osoba ZH, u svojstvu primatelja leasinga, sklopili su 21. lipnja 2007., uz solidarno jamstvo osobe KN, ugovor o leasingu izražen u stranoj valuti [švicarskim francima] (CHF) u svrhu kupnje osobnog motornog vozila. Primatelj leasinga odabrao je način obračuna promjena tečaja na temelju kojeg je morao platiti 120 fiksnih mjesečnih obroka, a obračun promjena tečaja izvršavao se nakon isteka razdoblja trajanja ugovora. Društvo AxFina platilo je dobavljaču kupovnu cijenu robe koja je predmet leasinga te je osoba ZH preuzela u posjed motorno vozilo. Društvo AxFina 7. svibnja 2013. raskinulo je ugovor o leasingu s trenutanim učinkom zbog toga što su osobe ZH i KN kasnile s plaćanjem, tako da je cjelokupni dug koji proizlazi iz ugovora dospio u jednom obroku.
- 2 Društvo AxFina podnijelo je tužbu protiv osoba ZH i KN u kojoj je zahtijevalo da se, s obzirom na to da je ugovor nevaljan zbog nepoštenosti odredbe o promjenama tečaja, ugovor retroaktivno proglašava važećim te da se tuženicima naloži plaćanje glavnice i kamata. Potraživana glavnica uključivala je i iznos koji se duguje na ime promjena tečaja.
- 3 Prvostupanjski sud u svojoj je presudi utvrdio da je ugovor o leasingu nevaljan zbog nepoštenosti rizika promjene tečaja. Istaknuo je da su osobe ZH i KN, kao pravna posljedica nevaljanosti, obvezne u određenoj mjeri snositi navedeni rizik. Prvostupanjski sud smanjio je tražbinu društva AxFina za iznos veći od onog koji bi osoba ZH trebala platiti da je ugovor bio izražen u mađarskim forintama (HUF) (u daljnjem tekstu: mađarske forinte).
- 4 Osobe ZH i KN podnijele su žalbu, nakon čega je drugostupanjski sud potvrdio prvostupanjsku presudu jer je smatrao da metoda poravnanja računa koju je primijenio prvostupanjski sud nije protivna ni mađarskom zakonodavstvu ni zakonodavstvu Unije. Prema njihovu mišljenju, ponovna uspostava prvotnog stanja bila je isključena zbog nepovratnosti usluge pružene na temelju ugovora o leasingu.
- 5 U svojoj žalbi u kasacijskom postupku protiv konačne presude, osobe ZH i KN zahtijevaju ukidanje presude i odbijanje tužbe, kao i, podredno, da se prvostupanjskom sudu naloži da provede novi postupak u okviru kojeg će se ugovor o leasingu proglašiti važećim te da ponovno poravna račune između strana.

Ključni argumenti stranaka glavnog postupka

- 6 Osobe ZH i KN smatraju da je ugovor nevaljan jer, među ostalim, ne sadržava informacije o riziku promjene tečaja.

- 7 Osobe ZH i KN tvrde da, osim ako potrošač to izričito ne zatraži, na pravni odnos između stranaka u postupku ne treba primijeniti mađarske odredbe kojima se, u svrhu ispravljanja nepoštene situacije nastale zbog promjena tečaja, nalaže primjena službenog deviznog tečaja Mađarske narodne banke umjesto nepoštene tečajne razlike te kojima se određuje da se poravnanje računa temelji na tom službenom tečaju, pri čemu se istodobno isključuje ponovna uspostava prvotnog stanja i nalaže konverzija u mađarske forinte tražbina koja proizlaze iz ugovorâ o zajmu.
- 8 Osobe ZH i KN smatraju da sud ne može izmijeniti sadržaj nepoštene odredbe. Ako stranke to žele i zatraže, ugovor se može proglasiti važećim uz uklanjanje nevaljanih dijelova. Slijedom toga, ne mogu se uzeti u obzir odredbe koje su dovele do nevaljanosti ugovora, ali je potrošač dužan plaćati mjesečne obroke leasinga predviđene ugovorom sve dok ne podmiri 120 obroka.
- 9 Društvo AxFina nije podnijelo odgovor na žalbu u kasacijskom postupku.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 10 Na temelju mađarske sudske prakse, glavne posljedice istog reda koje treba primijeniti u slučaju nevaljanosti su ponovna uspostava prvotnog stanja (*restitutio in integrum*) i, ako se uzrok nevaljanosti može otkloniti, proglašenje ugovora važećim s učincima *ex tunc*. U slučaju da ponovna uspostava stanja kakvo je bilo prije sklapanja ugovora nije moguća ili prikladna zbog njegove nepovratnosti, bilo *ab initio* ili *a posteriori*, i ako se ugovor ne može proglasiti važećim, sud zadržava ugovor na snazi do donošenja odluke i po potrebi nalaže novčanu naknadu vrijednosti usluge za koju nije dobivena protučinidba.
- 11 Kúria (Vrhovni sud) smatra da, među pravnim posljedicama nevaljanosti predviđenima mađarskim pravom, proglašenje ugovora važećim prikladno ispunjava interese potrošača te je također u skladu s načelima utvrđenima u pravu Unije. U slučaju da ugovor nije moguće proglasiti važećim, može ga se zadržati na snazi uz poravnanje računa između strana kojim se poštuje načelo stjecanja bez osnove, što također odgovara navedenim zahtjevima. Zadržavanjem ugovora na snazi sud nije obvezan izvršiti nevaljani ugovor, nego samo treba poravnati račune između strana.
- 12 Donošenjem mađarskog zakonodavstva u području zaštite potrošača kojim se utvrđuje nepoštenost tečajne razlike koju primjenjuju financijske institucije, kao i ugovornih odredbi na kojima se temelji pravo navedenih institucija da jednostrano izmijene ugovor, zakonodavac je svjesno odlučio da među pravne posljedice nevaljanosti neće uključiti ponovnu uspostavu prvotnog stanja. Stoga, u skladu s relevantnom odredbom mađarskog propisa, pravna posljedica nevaljanosti ugovora o leasingu o kojem je riječ u glavnom postupku može uključivati samo proglašenje ugovora važećim ili njegovo zadržavanje na snazi tijekom razdoblja do donošenja odluke.

- 13 Međutim, Kúria (Vrhovni sud) smatra da je činjenica da je sud prije svega želi primijeniti glavnu pravnu posljedicu predviđenu mađarskim pravom, odnosno proglašenje ugovora važećim, u skladu s ciljem navedenim u članku 6. stavku 1. Direktive 93/13, na temelju kojeg treba ponovno uspostaviti ravnotežu između strana na način da se istodobno, kao opće pravilo, zadrži valjanost ugovora u cjelini.
- 14 Sud je u presudi od 27. travnja 2023., AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352), već pružio smjernice u pogledu pravnih posljedica koje ne treba primijeniti ako se ugovor proglašava važećim. Međutim, nije razmotrio sva relevantna pitanja pravnog tumačenja, osobito u pogledu primjenjivih pravnih posljedica. Naime, Sud se nije izjasnio o svim relevantnim elementima pravnih posljedica koje valja izvesti, tako da je opravdano da također odgovori na dodatna pitanja o pravnom tumačenju koja se postavljaju u ovom sporu i koja su nužna za donošenje odluke o meritumu.
- 15 Suprotno tomu, u svojoj presudi od 15. lipnja 2023., Bank M. (Posljedice poništenja ugovora) (C-520/21, EU:C:2023:478), donesenoj na temelju zahtjeva za prethodnu odluku koji je uputio poljski sud, Sud je odlučio da ugovor o hipotekarnom zajmu ne može nastaviti važiti nakon ukidanja nepoštenih odredbi koje on sadržava te da se članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 protivi tumačenje nacionalnog prava prema kojem kreditna institucija ima pravo od potrošača zahtijevati naknadu koja premašuje povrat glavnice i plaćanje zateznih kamata po zakonskoj stopi od dana poziva na plaćanje.
- 16 Međutim, u mađarskom se pravu nevaljanosti ugovora pripisuju pravne posljedice koje se razlikuju od odredbi poljskog prava na koje se odnosila navedena presuda C-520/21. Odgovori koje je Sud dao u svojim presudama donesenima na temelju poljskih zahtjeva za prethodnu odluku (ili zahtjeva drugih država članica) ne mogu se uvijek prilagoditi mađarskom pravnom kontekstu zbog razlika između nacionalnih zakonodavstava i između instrumenata pravne zaštite koji se primjenjuju u području nevaljanosti. Pravna situacija također je znatno drukčija jer je mađarski zakonodavac donio brojna pravna pravila namijenjena zaštiti potrošača, a osobito, kad je riječ o potrošačkim ugovorima o zajmu izraženima u stranoj valuti, u pogledu mehanizma konverzije koji je obuhvaćen glavnim predmetom ugovora.
- 17 Kúria (Vrhovni sud) naglašava da ne treba uzeti u obzir, s učinkom *erga omnes*, elemente utvrđene u sudskoj praksi Suda koji se odnose samo na pravnu situaciju koja postoji u pravu neke države članice. Naime, s obzirom na mađarski regulatorni okvir, suprotno tumačenje dovelo bi do nužne primjene prava *contra legem*, za koje Sud smatra da ga je poželjno izbjeći.
- 18 Kúria (Vrhovni sud) smatra da se načelom postupovne autonomije država članica, čiji je doseg određen načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti, ograničava tumačenje prava država članica s obzirom na pravo Unije. S obzirom na navedeno, na nacionalnom sudu je da osigura da se potrošač u konačnici nalazi u

situaciji u kojoj bi se nalazio da ugovorna odredba koja je ocijenjena nepoštenom nikada nije postojala (presude C-705/21, t. 47. i C-472/20, t. 57.).

- 19 Činjenica da sud prije svega želi primijeniti glavnu pravnu posljedicu predviđenu prijašnjim Građanskim zakonikom, odnosno proglašenje ugovora važećim, u skladu je s ciljem navedenim u članku 6. stavku 1. Direktive 93/13, na temelju kojeg je cilj Direktive ponovna uspostava ravnoteže između strana na način da se istodobno, kao opće pravilo, zadrži valjanost ugovora u cjelini, a ne da se svaki ugovor koji sadržava nepoštene odredbe proglašeni ništavim.
- 20 Budući da je uzrok nevaljanosti nedostatak transparentnosti učinaka koje preuzimanje rizika promjene tečaja ima na potrošača, navedeni uzrok može se u potpunosti otkloniti u okviru proglašenja ugovora važećim, pri čemu se potrošača u potpunosti oslobađa od tog rizika, što znači da ga on ne preuzima.
- 21 Uklanjanje nepoštene ugovorne odredbe ne predstavlja zabranjenu izmjenu ugovora jer on može nastaviti važiti i bez navedene odredbe. Ne predstavlja ni izmjenu prirode glavnog predmeta ugovora. Ne predstavlja izvršenje ugovora drugačije vrste (presuda C-260/18, t. 35. i 45.) jer se zadržava poravnanje računa na temelju strane valute, samo što rizik promjene tečaja ne preuzima potrošač, nego banka. Suprotno tomu, omogućuje zaštitu interesâ potrošača. Tim se rješenjem osigurava da je izrečena sankcija djelotvorna i proporcionalna te se osim toga jamči ponovna uspostava stvarne ravnoteže između strana.
- 22 U ranijim je odlukama Kúria (Vrhovni sud) također navela da se potrošač, nakon što ga se o tome pravilno obavijesti, ima pravo odreći sustava zaštite, ne pozivati se na nepoštenost odredbe i ne zahtijevati primjenu odgovarajućih pravnih posljedica. Međutim, u slučaju da potrošač ne da takvu izjavu, njegova volja nije odlučujuća za utvrđivanje načina primjene pravnih posljedica nevaljanosti, kao ni za pojašnjenje njihova sadržaja.
- 23 Kúria (Vrhovni sud) želi razviti vlastitu sudsku praksu o pravnim posljedicama kako bi se primjena pravnih pravila o konverziji u mađarske forinte tražbina koja proizlaze iz ugovorâ o zajmu uskladila s načelima prava Unije. Smatra da je u skladu s ciljem iz članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 praksa primjenitelja prava prema kojoj, u slučaju da je ugovor nevaljan jer se njime na potrošača stavlja rizik promjene tečaja, nacionalni sud ne primjenjuje zakon kojim se nalaže da se tražbine koje proizlaze iz ugovorâ o zajmu konvertiraju u mađarske forinte primjenom tečaja višeg od onog koji je važio u trenutku sklapanja ugovora (i kojim se također utvrđuje da se kamate obračunavaju u nacionalnoj valuti).
- 24 Osim prethodno navedenih pravnih posljedica, neprimjena odredbi mađarskog propisa o konverziji u forinte tražbina koje proizlaze iz ugovorâ o zajmu omogućuje da se potrošača u potpunosti oslobodi od svih obveza plaćanja proizašlih iz nepoštenih ugovornih odredbi.
- 25 Slijedom toga, Kúria (Vrhovni sud) smatra da je potrebno tumačenje prava Unije u pogledu toga jesu li u skladu s ciljevima utvrđenima u članku 6. stavku 1. i

članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 tumačenje i primjena mađarskog propisa prema kojima nacionalni sud, u slučaju potpune nevaljanosti ugovora, kao pravnu posljedicu nevaljanosti proglašava ugovor važećim s retroaktivnim učincima od datuma njegova sklapanja, pri čemu se uklanjaju nepoštene ugovorne odredbe kojima se pružaju netransparentne informacije o riziku promjene tečaja i kojima se navedeni rizik stavlja na potrošača. Stoga navedene odredbe više ne podrazumijevaju nikakvu obvezu za potrošača (koji ne mora snositi rizik promjene tečaja, nego taj rizik preuzima financijska institucija), dok su ostale ugovorne odredbe koje nisu nepoštene (obveza plaćanja kamata i drugih troškova itd.) obvezujuće za strane u nepromijenjenim uvjetima.

- 26 Drugo pitanje koje se postavlja u tom pogledu odnosi se na to treba li rasuđivanje Suda izneseno u presudi C-705/21 tumačiti na način da je u skladu s pravom Unije samo primjena nacionalnog prava koja dovodi do toga da se strane nalaze u situaciji u kojoj bi bile da nisu sklopile ugovor koji sadržava nepoštene odredbe. Je li stoga potpuno isključena pravna posljedica nevaljanosti predviđena mađarskim pravom, odnosno proglašenje ugovora važećim, iako (za razliku od slučaja u predmetu u kojem je donesena presuda C-705/21) navedeno proglašenje podrazumijeva uklanjanje nepoštenih ugovornih odredbi, a ne izmjenu njihova sadržaja?
- 27 U slučaju da predloženo pravno tumačenje, odnosno retroaktivno proglašenje ugovora važećim uklanjanjem nepoštenih odredbi, nije u skladu s pravom Unije, Kúria (Vrhovni sud) traži od Suda da joj pruži dodatne smjernice za tumačenje pitanja koje pravne posljedice, s odgovarajućom osnovom u pravnoj teoriji, valja izravno na temelju prava Unije primijeniti u slučaju ugovora koji je nevaljan jer su u njemu navedene netransparentne informacije o riziku promjene tečaja.
- 28 S obzirom na ozbiljnost pravnih pitanja postavljenih u ovom zahtjevu za prethodnu odluku, Kúria (Vrhovni sud) traži od Suda da razmotri mogućnost da odluku u ovom predmetu donese veliko vijeće.